

УДК 378.048.2+616.33

DOI 10.11603/me.2414-5998.2018.4.8913

Ю. М. Степанов¹, І. М. Кононов², А. В. Саленко², О. М. Власова²,
Л. М. Шендрик², С. В. Косинська², І. Я. Будзак²

¹ДУ “Інститут гастроентерології НАМН України”, м. Дніпро,

²Державний заклад “Дніпропетровська медична академія МОЗ України”

ВДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМ І МЕТОДІВ ПІСЛЯДИПЛОМНОГО НАВЧАННЯ ЛІКАРІВ ПО МОДУЛЮ “ГАСТРОЕНТЕРОЛОГІЯ”

Yu. M. Stepanov ¹, I. M. Kononov², A. V. Salenko², O. M. Vlasova², L. M. Shendrik²,
S. V. Kosynska², I. Y. Budzak²

¹Institute of Gastroenterology of NAMS of Ukraine, Dnipro,

²Dnipropetrovsk Medical Academy

IMPROVEMENT OF FORMS AND METHODS OF POSTGRADUATE EDUCATION OF DOCTORS AT THE MODULE OF GASTROENTEROLOGY

Мета роботи – формування у практичного лікаря прагнень до самонавчання, самовдосконалення та самовиховання, що забезпечується використанням сучасних технологій інтерактивного навчання у безперервній післядипломній освіті лікарів по модулю “Гастроентерологія”.

Основна частина. У статті висвітлено використання поряд із традиційними методами навчання інтерактивних методів, зокрема таких, як навчання, яке орієнтоване на проблему, концентроване навчання, дистанційне навчання, проведення комп’ютерного тестування за допомогою ліцензованої комп’ютерної програми “Elex” лікарів по модулю “Гастроентерологія”. Охарактеризовані та проаналізовані їх переваги та недоліки.

Висновки. Використання різноманітних методів та форм навчання у безперервній післядипломній освіті лікарів дозволяє активувати сам процес навчання, підняти рівень підготовки тих, хто навчається, направити всі зусилля на формування у слухача прагнень до самонавчання та самовиховання. Все це сприяє гармонійному, творчому та професійному розвитку лікаря.

Ключові слова: методи післядипломної освіти; підвищення кваліфікації лікаря; дистанційне навчання.

The aim of the work – formation of a desire for self-education and self-improvement, which is ensured by the use of modern technologies of interactive learning in the continuous postgraduate education of doctors at the module of Gastroenterology.

The main body. The article presents the use of traditional and interactive methods of teaching, such as problem-oriented learning, focused learning, distance learning, computer testing with usage of the licensed computer program “Elex” at the module of Gastroenterology. There were characterized and analyzed their advantages and disadvantages.

Conclusions. The use of various methods and forms of training in the continuous postgraduate education of doctors allows to activate the learning process itself, raise the level of training of those who study, direct all efforts to form students’ desire to self-education and self-improvement. All this contributes to the harmonious, creative and professional development of a doctor.

Key words: methods of postgraduate education; advanced training of a doctor; distance learning.

Вступ. Професія лікаря вимагає постійного вдосконалення професійної підготовки та підвищення своєї кваліфікації. У цьому ключі важливим напрямком удосконалення процесу післядипломної освіти лікаря є поетапне впровадження сучасних форм і методів навчання. Перехід від емпіричного підвищення кваліфікації, який передбачає проведення курсів підвищення кваліфікації 1 раз на п’ять років, до безперервної післядипломної освіти вису-

ває підвищені вимоги до індивідуальної мотивації вдосконалення професійного рівня лікаря.

Основні складові, що забезпечують високу якість надання медичних послуг, містять не лише особистість лікаря та його характерологічні особливості і можливості засвоєння ним навчального матеріалу, а також критичне осмислення одержаних знань та досвіду роботи. Звісно, що кожні два роки кількість інформації у світі збільшується майже вдвічі. Це відноситься також і до медицини, де, практично,

© Ю. М. Степанов, І. М. Кононов, А. В. Саленко та ін.

кожен день ми є свідками появи нових знань про особливості етіології, патогенезу різноманітних хвороб, нових медичних технологій та можливості їх застосування в діагностиці та лікуванні.

Мета роботи – формування у практичного лікаря прагнень до самонавчання, самовдосконалення та самовиховання, що забезпечується використанням сучасних технологій інтерактивного навчання у безперервній післядипломній освіті лікарів по модулю “Гастроентерологія”.

Основна частина. Для забезпечення мети дослідження застосовуються традиційні методи навчання (словесні, наочні та практичні) [1, 2]. Крім того, навчання в плані безперервної післядипломної освіти може складатися з декількох форм. Однією з таких форм є проблемно-орієнтована освіта, яка є педагогічною стратегією, особливим стилем отримання знань, умінь і навичок, при якому можливим стає повноцінне оволодіння проблемою з глибоким, активним, стійким засвоєнням навчального матеріалу. Навчання, орієнтоване на проблему, сприяє формуванню і закріпленню отриманих знань, умінь і навичок, шляхом максимального використання в процесі навчання доступних світових ресурсів інформації.

Для якісного проведення проблемного навчання необхідне поетапне його виконання, що включає постановку проблеми, вирішення її та контроль і оцінку вирішення проблеми.

Важливою складовою безперервної післядипломної освіти є концентрований вид навчання як особлива технологія організації навчального процесу, при якій увага викладача і слухачів зосереджується на більш глибокому вивченні одного предмета за рахунок об'єднання в блоки (модулі) по 4–6 годин на день або 12–24 годин на тиждень.

Мета концентрованого навчання полягає в підвищенні якості шляхом створення оптимальної організаційної структури навчального процесу.

Сутність концентрованого навчання полягає в безперервності пізнавального процесу і його цілісності, орієнтації процесу навчання на розвиток самостійності, творчої активності учнів і відповідальності за результати навчання.

Крім того, концентроване навчання передбачає комплексність і варіативність застосовуваних форм і методів навчання з урахуванням особистих якостей лікаря, що проходить навчання.

На прикладі хвороб печінки (цироз печінки) модуль навчання містить чотири етапи: I етап – лекція; II етап – практичне заняття (з демонстрацією хворо-

го, відпрацюванням умінь і навичок зі збору анамнезу, перкусії; аускультації, пальпації, визначення меж печінки і селезінки, методів діагностики і лікування); III етап – семінарське заняття, на якому вирішують ситуаційні завдання, перевіряються отримані знання, вміння і навички, отримані на I і II етапах модульного навчання. Крім того, на IV етапі проводиться комп'ютерне тестування.

Самостійна робота курсантів передбачає опрацювання теми, відповіді на контрольні питання, метою чого є поглиблене засвоєння матеріалу і надалі осмислення і формування загальних професійних компетенцій.

Хоча традиційна методологія навчання спрямована на придбання і вдосконалення знань шляхом передачі інформації з формуванням професійних умінь і навичок, вона мало сприяє розвитку самостійної пізнавальної діяльності.

На цьому принципі заснована концепція дистанційного навчання як сучасної форми післядипломної освіти.

Дистанційне навчання – одна з сучасних технологій післядипломного навчання лікарів з метою підвищення кваліфікації. У медицині широко використовується навчання через медичну літературу і он-лайн.

Застосування дистанційного навчання дозволяє підняти навчальний процес на більш високий рівень, де той, хто навчається, стає активним учасником освітнього процесу. Дистанційне навчання сприяє гармонійному, творчому та професійному розвитку особистості лікаря. При цьому засоби візуалізації сприяють більш посиленому сприйняттю і закріпленню в пам'яті навчального матеріалу, дозволяють глибше проникнути в сутність явищ пізнання [3, 4].

Викладач при дистанційному навчанні відіграє роль наставника, координатора процесу пізнання. Той, якого навчають, постійно вдосконалюється в процесі курсу навчання, у нього зростає професійна компетентність, кваліфікація і творча активність.

На кафедрі терапії, кардіології та сімейної медицини ФПО ДУ “Дніпропетровська медична академія МОЗ України” розроблена програма для підвищення кваліфікації лікарів, що складається з дистанційних модулів: “Хвороби печінки і жовчовивідних шляхів”; “Захворювання стравоходу, шлунка і дванадцятипалої кишки”; “Захворювання тонкої та товстої кишки”; “Захворювання підшлункової залози”; “Захворювання аноректальної зони”.

Лекції про сучасні методи діагностики і лікування представлені як дистанційні модулі, які включають визначення хвороби, епідеміологію, етіологію і патогенез, класифікацію, клініку, ускладнення, методи діагностики і лікування. Текстовий документ доповнений кольоровими ілюстраціями, малюнками і схемами, таблицями, алгоритмами діагностики і лікування. Той, хто навчається, має можливість глибоко вивчити матеріал всієї лекції та окремого модуля.

При розгляді питань лікування захворювань органів травлення слухачам наводяться дані електронних довідників з лікарських препаратів, нормативні документи, мережеві ресурси, алгоритми раціонального вибору лікарських засобів для лікування різних захворювань гастроентерологічного профілю, стандарти і протоколи ведення хворих.

При проведенні дистанційного навчання слухачі мають можливість регламентувати час для засвоєння навчального матеріалу, контрольних робіт та іспиту в межах відведеного терміну навчання.

Дистанційне навчання сприяє самостійній, творчій роботі слухачів. Викладач постійно стежить за ходом процесу навчання. Система контролю рівня знань включає тренувальний навчальний контроль, вхідний контроль знань, тестовий контроль по темі і підсумковий контроль [4].

Список літератури

1. Русина Н. А. Компетентностный подход в деятельности врача-преподавателя / Н. А. Русина, С. В. Алексеева // Вестник РМАТ. – 2014. – № 1. – С. 94–98.
2. Дюсенова С. Б. Активные методы обучения в подготовке врача / С. Б. Дюсенова, Е. А. Корнеева // Успехи современного естествознания. – 2014. – № 12-2. – С. 138–140.

References

1. Rusina, N.A., & Alekseyeva, S.V. (2014). Kompetentnostnyy podkhod v deyatel'nosti vracha-prepodavatelya [Competent approach in the activity of a doctor-teacher]. *Vesnik RMAT – Bulletin of the RMAT*, 1, 94-98 [in Russian].
2. Dyusenova, S.B., & Korneyeva, E.A. (2014). Aktivnyye metody obucheniya v podgotovke vracha [Active methods of training in the training of a doctor]. *Dostizheniya v sovremenom yestestvoznaniy – Advances in Modern Natural Science*, 12-2, 138-140 [in Russian].

Система дистанційного модульного навчання не дає можливості утворення у лікарів прогалин у навчанні, оскільки за кожен проведений курс навчання слухач звітує перед викладачем і тільки після цього може просуватися далі, а контроль отриманих знань може бути детальним і постійним.

Практична частина роботи учнів включає рішення ситуаційних завдань і самостійну (курсову) роботу, яка відобразить опис конкретного випадку з практики з детальним описом скарг, анамнезу, даних об'єктивного обстеження, матеріалів лабораторного та інструментального дослідження, обґрунтування діагнозу, його формулювання за сучасними класифікаціями, лікувальну тактику і рекомендації щодо ведення хворого. Така робота передбачає телеконсультування з боку викладача, де обговорюються різні питання, що стосуються курації пацієнта.

Висновки. Використання різноманітних методів та форм навчання у безперервній післядипломній освіті лікарів дозволяє активувати сам процес навчання, підняти рівень підготовки тих, хто навчається, направити всі зусилля на формування у слухача прагнень до самонавчання та самовиховання. Все це сприяє гармонійному, творчому та професійному розвитку лікаря.

3. Казаков В. Н. Дистанционное обучение в медицине / В. Н. Казаков, В. Г. Климовицкий, А. В. Владимирский. – Донецк : Норд-Пресс, 2005. – 80 с.
4. Жевакіна Н. В. Особливості дидактичного забезпечення самостійної роботи в умовах дистанційного навчання / Н. В. Жевакіна // Вісник Луганського педагогічного інституту імені Т. Г. Шевченка. – 2007. – № 6. – С. 87–94.

3. Kazakov, V.N., Klimovitskii, V.G., & Vladzimirskii, A.V. (2005). *Dystantsionnoye obucheniye v meditsyne [Distance learning in medicine]*. Donetsk: TOV "Nord-Press" [in Russian].
4. Zhevakina, N.V. (2007). Osoblyvosti dydaktychnoho zabezpechennia samostiinoi roboty v umovakh dystantsiinoho navchannia [Peculiarities of didactic supply of independent work in conditions of distance learning]. *Visnyk Luhanskoho pedahohichnoho instytutu imeni Shevchenka – Journal of Shevchenko Luhansk Pedagogical Institute of Science and Technology* [in Ukrainian].

Отримано 26.04.18

Електронна адреса для листування: albina77@3g.ua